

Uchwała z dnia 20 listopada 2008 r., III CZP 107/08

Sędzia SN Jacek Gudowski (przewodniczący, sprawozdawca)

Sędzia SN Antoni Górski

Sędzia SN Grzegorz Misiurek

Sąd Najwyższy w sprawie ze skargi zobowiązanych Jana B. i Sylwii L.-B. na czynność komornika sądowego Macieja O. przy Sądzie Rejonowym w Stargardzie Szczecińskim w postępowaniu zabezpieczającym w postaci zajęcia wynagrodzenia za pracę przysługującego zobowiązanej Sylwii L.-B., świadczenia z ubezpieczenia społecznego przysługującego zobowiązanemu Janowi B. oraz wierzytelności z rachunku prowadzonego dla zobowiązanych Jana B. i Sylwii L.-B. przy uczestnictwie uprawnionego "A.U.R.P.", sp. z o.o. w S. i zobowiązanego Arkadiusza B., po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 20 listopada 2008 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Szczecinie postanowieniem z dnia 10 czerwca 2008 r.:

"Czy sporządzenie uzasadnienia postanowienia, którym sąd rozstrzyga skargę na czynności komornika reguluje przepis art. 357 k.p.c. czy też przepis art. 397 § 1 k.p.c.?"

podjął uchwałę:

Sąd rejonowy uzasadnia postanowienie rozpoznające skargę na czynność komornika tylko wtedy, gdy podlega ono zaskarżeniu (art. 357 § 1 i 2 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.).

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 28 grudnia 2007 r. Sąd Rejonowy w Stargardzie Szczecińskim oddalił skargę na czynność komornika polegającą na zajęciu wynagrodzenia za pracę przysługującego zobowiązanej Sylwii L.-B., świadczeń z ubezpieczenia społecznego przysługujących zobowiązanemu Janowi B. oraz wierzytelności zgromadzonych na rachunku bankowym obojga zobowiązanych, a

następnie – orzeczeniem z dnia 29 stycznia 2008 r. – odrzucił wniosek zobowiązanych o sporządzenie uzasadnienia tego postanowienia. Motywując odrzucenie wniosku, Sąd Rejonowy podkreślił, że przypadki, w których sąd sporządza uzasadnienie postanowienia, normuje art. 357 k.p.c., mający – zgodnie z art. 13 § 2 k.p.c. – odpowiednie zastosowanie także w postępowaniu egzekucyjnym. W tej sytuacji, skoro na postanowienie rozstrzygające skargę na czynność komornika polegającą na zajęciu wynagrodzenia za pracę, świadczeń z ubezpieczenia społecznego lub z wierzytelności ulokowanej na rachunku bankowym nie przysługuje zażalenie, zatem nie podlega ono uzasadnieniu.

Rozpoznając zażalenie zobowiązanych na postanowienie z dnia 29 stycznia 2008 r. Sąd Okręgowy powziął poważne wątpliwości, którym dał wyraz w przedstawionym do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu zagadnieniu prawnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W doktrynie prawa procesowego cywilnego, posługującej się wprawdzie nie zawsze ujednoliconą terminologią, tradycyjnie wyróżnia się środki zaskarżenia zwyczajne – przysługujące od orzeczeń nieprawomocnych – oraz nadzwyczajne, służące wzruszaniu orzeczeń prawomocnych. Podział ten znajduje pełne odniesienie do regulacji zawartej w kodeksie postępowania cywilnego, jakkolwiek wprowadzenie do polskiego systemu prawnego skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (art. 424¹ k.p.c.) oraz skargi na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (ustawa z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki, Dz.U. Nr 179, poz. 1843) daje podstawę do formułowania tezy, że w postępowaniu cywilnym pojawiły się nowe, szczególne środki procesowe, wymykające się dotychczasowemu, utrwalonemu podziałowi.

Pozostawiwszy jednak tę kwestię na uboczu, należy podkreślić, że kodeks postępowania cywilnego, normując zwyczajne środki zaskarżenia, operuje pojęciem "środki odwoławcze" (tytuł działu V, księgi pierwszej, części pierwszej) i obejmuje nim te środki zaskarżenia przysługujące od orzeczeń nieprawomocnych, które mają charakter dewolutywny, tzn. powodują przeniesienie sprawy do sądu wyższej instancji. Środkiem odwoławczym w tym rozumieniu przeciwstawiono w kodeksie "inne środki zaskarżenia", które przysługując także od orzeczeń nieprawomocnych (art. 363 § 1 *in fine* k.p.c.), nie mają jednak cechy dewolutywności; postępowanie

wywołane ich wniesieniem toczy się dalej przed tym samym sądem albo przed sądem pierwszej instancji sprawującym kontrolę procesową nad organem innym niż sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie albo dokonał lub zaniechał określonej czynności.

Respektując ten podział należy stwierdzić, że skarga na czynność (zaniechanie) komornika, przysługująca do sądu rejonowego (art. 767 § 1 k.p.c.), jest innym, w ujęciu art. 363 § 1 k.p.c., niedewolutywnym środkiem zaskarżenia, podobnie jak sprzeciw od wyroku zaocznego (art. 344 k.p.c.), sprzeciw od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym (art. 502 k.p.c.), zarzuty od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym (art. 491 k.p.c.), zarzuty na plan podziału sumy uzyskanej z egzekucji (art. 1027 k.p.c.) albo skarga na orzeczenie referendarza sądowego (art. 398²² k.p.c.). Takie umiejscowienie oraz kwalifikacja skargi na czynność komornika nie budzi zasadniczych wątpliwości w nauce ani w judykaturze (por. np. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 1969 r., III CZP 83/69, OSNCP 1970, nr 6, poz. 105, z dnia 6 września 1994 r., III CZP 101/94, OSNCP 1995, nr 2, poz. 24, z dnia 26 stycznia 1999 r., III CZP 58/98, OSNC 1999, nr 6, poz. 107, lub z dnia 7 grudnia 2006 r., III CZP 96/06, OSNC 2007, nr 9, poz. 133), a pojawiające się sporadycznie głosy, dopatrujące się w działaniu sądu rejonowego rozpoznającego skargę wykonywania funkcji sądu drugiej instancji rozpoznającego zażalenie, należy uznać za odosobnione i pozbawione uzasadnienia. Głosom tym zaprzecza zresztą art. 767⁴ k.p.c., z którego wprost wynika, że sąd rozpoznający skargę na czynność komornika jest sądem pierwszej instancji, a dopiero jego postanowienia – wskazane w ustawie – podlegają zaskarżeniu do sądu drugiej instancji w drodze zażalenia.

W tym stanie rzeczy, rozstrzygając przedstawione zagadnienie prawne, należy – skoro postępowanie egzekucyjne nie zostało w kodeksie postępowania cywilnego unormowane wyczerpująco – odwołać się do art. 13 § 2 k.p.c. i za jego pomocą sięgnąć do przepisów o procesie, normujących postępowanie przed sądem pierwszej instancji. Z art. 357 k.p.c., stosowanego odpowiednio, ale bez żadnych istotnych modyfikacji, wynika, że postanowienia sądu pierwszej instancji, a zatem także postanowienia sądu, który rozpoznał skargę na czynność komornika – niezależnie od tego, czy uczynił to na posiedzeniu jawnym, czy niejawnym – są uzasadniane tylko wtedy, gdy przysługuje od nich zażalenie (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 1969 r., III CZP 83/69).

Do takiego wniosku prowadzą również, podnoszone w piśmiennictwie, argumenty użyteczne. Należy zważyć, że zasadniczym celem egzekucji, wynikającym z jej istoty, jest skuteczność osiągnięta w sprawnym i szybkim działaniu organu egzekucyjnego. Zastosowanie art. 357 k.p.c. w sprawach zainicjowanych skargą na czynności komornika przyspiesza osiągnięcie tego celu, pozwala bowiem uniknąć tych czynności sądu, które nie są konieczne i dezorganizują egzekucję; jest oczywiste, że sporządzenie i doręczenie uzasadnienia, na które nie przysługuje zażalenie, przedłuża postępowanie, a wielokrotnie – łącząc się z przekazaniem akt komorniczych sądowi – prowadzi także do czasowego ustania egzekucji, a nawet, co pokazuje praktyka, do jej zawieszenia.

Z tych względów, gdy nie ma żadnych istotnych racji – normatywnych lub celowościowych – przemawiających za tym, aby w analizowanym wypadku sięgać do przepisów o zażaleniu i apelacji, a w szczególności do art. 397 § 1¹ k.p.c., należało podjąć uchwałę, jak na wstępie.